

1

Contraceptivele hormonale și riscurile cardiovasculare

Danielle Hassoun MD

Chișinău, Moldova

Mai 2015

Studiu de caz: Hipertensiune arterială

2

- Are 40 ani, dorește o prescriere pentru pasture, îl administrează de la ultima sarcină (timp de 8 ani)
- Pe parcursul ultimei sarcini a avut hipertensiune arterială, însă după sarcină și până la moment tensiunea arterială a fost normală
- Nefumătoare
- Antecedente familiale de hipertensiune
- Tensiunea arterială: 160/100
- I-ați prescrie pasturele în calitate de contraceptiv?

Hipertensiunea arterială și contraceptivele hormonale

3

- COC sporesc riscul apariției hipertensiunii arteriale prin creșterea sintezei angiotensinogenului
- Normalizarea TA în 50% dintre cazuri, atunci când se întrerupe administrarea COC

Riscurile de accident vascular cerebral	
Factori de risc	OR
Nefumători	2,5
Fumători	5,5
Hipertensiune arterială >160	13,4

Hipertensiune arterială

4

- **Recomandare** (Criteriile de eligibilitate stabilite de OMS 2009)

Încetează administrarea COC (pilule, plasture, inel) dacă a fost confirmată hipertensiunea arterială (>160 și >100)

Nu se recomandă COC, chiar dacă tensiunea arterială este controlată corespunzător cu ajutorul unui tratament

Utilizarea pilulelor pe bază de progesteron

Utilizarea contraceptivelor pe bază de progesteron injectabile nu este recomandată

- Alte metode propuse:

- DIU
- Sterilizarea

- Hipertensiunea arterială pe parcursul sarcinii nu reprezintă o contraindicație pentru utilizarea COC însă este, totuși, un factor de risc.

OMS

5

Hipertensiunea arterială (HTA)

HTA măsurabilă și bine controlată sau HTA mărită (sistolică 140-159 sau diastolică 90-99 mmHg)

Metode progestative (Pilule Micro Progestative, implant), DIU-Cu, DIU-LNG, metode barieră, naturale

Progestative injectabile

Metode estroprogestative (COC, plasture, Inel intravaginal)

HTA ridicată (sistolică ≥ 160 sau diastolică ≥ 100 mmHg) sau patologie vasculară

DIU-Cu, metode bariere, naturale

Metode progestative (PMP, implant), DIU-LNG

Progestativ injectabil

Metode estroprogestative (COC, plasture, Inel)

Antecedent de HTA în timpul sarcinii (atunci când tensiunea arterială măsurată este normală)

Metode progestative (PMP, progestativ injectabil, implant) DIU-LNG, DIU-Cu, metoda barierei, naturală

Metode estroprogestative (COC, plasture, Inel)

Studiu de caz

Obezitate

6

Vârsta de 30 ani, nulipară IMC 29/TA: 120/80 mmHG

Antecedente familiale de obezitate și hipertensiune arterială

Posibil va opta pentru chirurgie bariatrică (chirurgia obezității)

Are nevoie de o contracepție, dar nu-și dorește un DIU sau un implant

Nefumătoare

Parametrii lipidici în limitele normei

Care vor fi indicațiile?

Obezitate (IMC >30)

7

Legat de un risc cardiovascular sporit

IMC >25 mărește de două ori riscul tromboembolic

IMC >30 mărește de 4/5 ori riscul tromboembolic

Recomandări (criterii de eligibilitate stabilite de OMS 2009)

- PP și implanturile pot fi folosite în orice circumstanțe

- COC pot fi utilizate în mod general, însă trebuie să se țină cont de alți factori de risc (vârstă, fumat, diabet)

- Progestativ injectabil +/-

Implanturile sunt mai puțin efective dacă greutatea este mai > 80 kg ???? Evidențe

Contracepție și chirurgie

8

Inel gastric

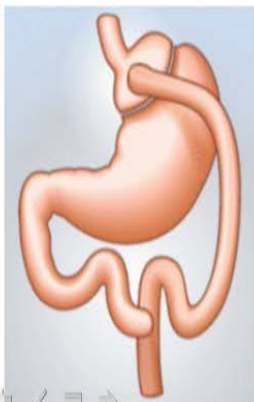
Gastrectomie longitudinală

= restrictivă
Intervenție
chirurgicală de
micșorare a
stomacului

Opriți administrarea COC înainte
de intervenție
Risc tromboembolic ++
Nu există contraindicații față de
COC sau POP

Prin by-pass gastric

Diversie biliopancreatică

= mixtă
Reducere
gastrică prin
scurtcircuit
digestiv

COC sunt contraindicate
Scăderea eficacității
contraceptivelor orale din cauza
malabsorbției

Studiu de caz

Contracepția și parametrii lipidici

9

Are vârsta de 32 ani, 2 copii Administrează COC de 5 ani.

TA:130/80 60kg/1,60

Antecedent familial de hiperlipidemie

Fără antecedente de ACV înainte de vârsta de 50 de ani

Contracepția și parametrii lipidici

10

- CHC mărește valoarea colesterolului total, VDRL , LDL
- **Recomandări** (criterii de eligibilitate stabilite de OMS)
- CHC poate fi general utilizat
- Luați în calcul ceilalți factori de risc (vârsta, greutatea, fumatul, tensiunea arterială)

Screeningul de rutină nu este necesar, întrucât condițiile sunt rar întrunite

Recomandările franceze

Screening la fiecare 5 ani

CHC nu este recomandat atunci când:

Trigliceridemia > 2- 2g 50

Colesterolul >3g

LDM Colest. > 1.90 g-2.20 g/l

Studiu de caz

Diabetul

11

- Vârsta - 28 ani
- Diabetică de la vârsta de 9 ani, stare controlată în mod corespunzător
- Nu prezintă complicații ale diabetului
- Un avort cu doi ani în urmă
- Nu fumează
- 60 kg/1,62
- Utilizează prezervativul, însă la moment are un partener stabil și dorește o altă metodă de contracepție

Diabetul (insulino-dependent și Non-insulino-dependent)

12

- COC sunt responsabile pentru scăderea toleranței la glucoză (acțiunea androgenă a progestinelor), însă parametrii biologici rămân în normă
- Scădere ușor mai lentă datorită progesteronului de ultimă generație

Diabetul (insulino-dependent și Non-insulino-dependent)

13

Recomandări (criterii de eligibilitate stabilite de OMS)

- Combinarea metodelor, POP, progestine injectabile, sunt metode general utilizate **dacă diabetul este controlat în mod corespunzător și nu prezintă complicații vasculare**
- Țineți cont de ceilalți factori de risc (vârsta, greutatea, fumatul, tensiunea arterială)
- Complicații vasculare (rinichi, ochi, diabet de peste 20 ani) : **Estrogenul este absolut contraindicat , dar, POP** sunt utilizate în mod obișnuit
- Alte metode (DIU)

Diabetul gestațional din timpul sarcinii nu este o contraindicație pentru COC/injectabile, ci un factor de risc.

Studiu de caz: cefalee/migrene

14

- Vârsta de 21 ani, nulipară; 50kg/1,70
  - A administrat COC timp de un an
  - Nu fumează
  - De câteva luni, are dureri de cap pe parcursul perioadei de întrerupere
-
- Vârsta de 23 ani, de 3 ani suferă de migrenă cu aura S-a prezentat după un avort
  - Dorește o metodă de contracepție

Studiu de caz: Cefalee/migrene

15

- **Recomandări** (criterii de eligibilitate stabilite de OMS în 2009)
- Cefalee nemigrenoase
  - Metodele hormonale pot fi folosite în oricare circumstanțe

- Migrene fără aura

- <35 ani. Metodele combinate sunt general utilizate, însă administrarea progesteronului pare mai indicată
- >35 ani, metoda bazată pe Progesteron

- Migrene cu aura la orice vârstă :

- Metodele combinate:

Nu trebuie utilizate

- POP pot fi utilizate

Alte metode de contracepție .....

Riscuri de ACV pentru migrena + aura

Neutilizatori de contraceptive hormonale	× 6
Utilizatori de COC	× 14
COC+ fumat	× 34

Cefaleele și OMS

16

Cefalee

Cefalee non migrenoasă
(ușoară sau severă)

Metode estroprogestative (COC, plasure, AIV) (dacă utilizează deja contraceptive, categoria 2)
Metode progestative (PMP, progestativ injectabil, implant),
DIU-Cu, DIU-LNG, metode barieră, metode naturale

Migrene fără aura,
femeie < 35 ani

PMP (dacă utilizează deja un contraceptiv, categoria 2), DIU-Cu, metode barieră, metode naturale
Metode estroprogestative (COC, plasure, AIV) (dacă utilizează deja contraceptive, categoria 3),
metode progestative (progestativ injectabil, implant), DIU-LNG

Migrene fără aura,
femeie cu vârstă ≥ 35 ani

PMP (dacă utilizează deja un contraceptiv, categoria 2), DIU-Cu, metode barieră, metode naturale
Metode progestative (progestativ injectabil, implant) DIU-LNG
Metode estroprogestative (COC, plasure, AIV) (dacă utilizează deja un contraceptiv, categoria 4)

Migrene cu aură

DIU-Cu, metode barieră, metode naturale
Metode progestative (PMP, progestativ injectabil, implant) (dacă utilizează deja un contraceptiv, categoria 3), DIU-LNG (dacă utilizează deja un contraceptiv, categoria 3)
Metode estroprogestative (COC, plasure, AIV)

Studiu de caz

Boala varicoasă

17

- Vârsta de 32 ani, 2 copii, 1 avort
- Administrează COC de 6 ani
- Se plânge de dilatarea vizibilă a venelor varicoase și dureri de picioare
- Antecedente familiale de vene varicoase, însă nu de tromboză venoasă profundă (TVP)
- Nu dorește un DIU.

Tromboză venoasă superficială

18

- **Recomandări** (criterii de eligibilitate stabilite de OMS)
  - Tromboza varicoasă nu constituie un factor de risc a TVP
  - Toate tipurile de contraceptive hormonale pot fi utilizate în orice circumstanțe
  - Tromboflebita superficială
  - COC sunt general utilizate în cazul în care diagnosticul de “superficială” este sigur
- POC pot fi administrate în orice condiții.

Studiu de caz

Tromboza venoasa profunda (TVP)

19

- Vârsta de 40 ani, 2 copii, 1 avort
- A utilizat COC cu câțiva ani în urmă
- Folosește prezervativul însă vrea să administreze pilule
- A urmat un tratament pentru TVP anul trecut (când a purtat un bandaj de ghips ca urmare a fracturării piciorului)
- Rezultatul testului la mutații trombogenice a fost negativ.
- 55kg /1,60
- TA: 120/80

Riscuri tromboembolice și COC

20

- Indiferent de tipul pilulelor, există un risc sporit de apariție a trombozei venoase cauzate de modificările negative a parametrilor hemostazei, legate, în principal, de estrogen
- Progesteronul are rolul de a scădea nivelul estrogenic

Vârsta	Incidența TVP asupra neutilizatorilor de COC Raportată la 10 000 femei/an	OR (95% IC)	Incidența TVP asupra utilizatorilor de COC Raportată la 10 000 femei/an
< 30 ani	1.2	3.2 (2.2-4.6)	3.7
30-40 ani	2.0	5.0 (3.8-6,7	10.0
40-50 ani	2.3	5.8 (4.6-7.3)	13.3

A van Hylckama Vieg.BMJ 3009

Progesteron de generația a 3-a, a 4-a, acetat de ciproteron și riscurile tromboembolice

21

Studiul danez – olandez, publicat în 2009, în BMJ

- 10 milioane de femei daneze din grupul de 15-49 ani
În anii 1995-2005.
- Riscul tromboembolic crește de 2 ori în combinație cu COC
- Riscul scade cu 20/30ug în cazul administrării pilulelor EE (gestoden, desogestrel)
- Riscul sporește cu G3
- Risc crescut în cazul administrării acetatului de ciproteron și Drospirenonă (x 2 sau 3)
- Se reduce pe parcursul expunerii
- MEGA: cazuri de control a studiilor 1524/1760 femei cu vârsta < 50 ani
- Riscul tromboembolic crește de la 3 la 5 ori în combinație cu COC de G3/G4
- Riscul scade cu 20/30ug în cazul administrării pilulelor EE
- LNG: RR 3,9 la 4,6
- Risc sporit cu G3 și G4
  - gestoden (OR: 5 la 8),
  - desogestrel (OR: 7,3)
  - acetat de ciproteron (OR :6,8)
  - Drospirenonă (OR: 6,3)
- Riscul este mai mare, mai ales, la începutul administrării

POP și riscurile de dezvoltare a trombozei

22

Contracepția micro-progestativă și tromboza

Autori	Tipul	RR (IC - 95%)
Lewis 1996	Caz-tem	1.28 (0.66-2.50)
Lidegaard 1998	Caz-tem	2.61 (0.69-9.80)
WHO 1998	Caz-tem	1.74 (0.80-3.99)
Vassilakis 1999	Grup	1.30 (0.30-6.80)
Heinemann 1999	Caz-tem	0.68 (0.30-2.60)
Lidegaard 2002	Caz-tem	2.00 (0.80-5.10)
Meta-analiză		1.45 [0.92-2.26]

Bergendal 2009

Nu au fost înregistrate modificări ale parametrilor de coagulare

Tromboză venoasă profundă (TVP)/embolism pulmonar

23

Recomandări (criterii de eligibilitate stabilite de OMS)

□ **Metodele hormonale cu estrogen sunt absolut contraindicate**

-Indiferent de condițiile TVP

-Oricare ar fi dozele. Tipul de estrogen ori progestin

- Cu sau fără mutații trombogenice

□ Metodele bazate doar pe progesteron sunt general utilizate (cu excepția cazurilor acute)

□ Și alte contraceptive.....

Studiu de caz

Tromboza venoasa profunda (TVP)

24

- Vârsta de 40 ani, 2 copii, 1 avort
- A utilizat COC cu câțiva ani în urmă
- Folosește prezervativul însă vrea să administreze pilule
- A urmat un tratament pentru TVP anul trecut (când a purtat un bandaj de ghips ca urmare a fracturării piciorului)
- Rezultatul testului la mutații trombogenice a fost negativ.
- 55kg /1,60
- TA: 120/80

Fiica de 16 ani are nevoie de o metodă de contracepție

Antecedente familiale (rude de gradul I și cu vârstă < 60 ani) de tromboză venoasă profundă (TVP)/embolism pulmonar

25

Recomandări (criterii de eligibilitate stabilite de OMS, 2009)

- Metodele bazate doar pe progesteron pot fi utilizate în toate circumstanțele
- Metodele combinate pot fi utilizate în mod general
- Alte tipuri de contraceptive .....

Este nevoie să solicităm un test la mutațiile trombogenice înainte de a prescrie contracepția hormonală?

-Doar în cazul în care o rudă de gradul I suferă de o astfel de mutație

-Nu este de folos în alte cazuri (și este foarte scump)

Screening pentru mutațiile trombogenice, în cazul în care există antecedente familiale de TVP/embolie pulmonară la persoanele cu vârstă de până la 60 ani

26

- TCA, TQ, NFS
- Anti Trombina, Proteina C, Proteina S
- Vizează un deficit cantitativ sau o anomalie calitativă
- Factorul V Leiden G1691A
- Factorul II Leiden G20210 A

Studiu de caz

Contracepția hormonală și fumatul

27

- Vârsta de 34 ani, 1 copil
- Fumează de la 10 la 15 țigări/zi de la vârsta de 17 ani
- TA:120/70
- 60kg/1,75
- Fără antecedente personale sau familiale de maladii cardiovasculare
- Administrează pilule din adolescență

Contracepția hormonală și fumatul

28

Recomandări (criterii de eligibilitate stabilite de OMS, 2009)

- <35 ani, COC poate fi utilizat în orice circumstanțe, însă cu considerarea celorlalți factori de risc
- >35 ani, COC nu trebuie administrat
- Metodele bazate doar pe progesteron pot fi utilizate în orice circumstanțe

Fumatul

	Metode estroprogestative			Metode progestative pure			Dispozitive uterine implantabile		Metode barieră (prezervativ, spermicid, diafragmă, cupolă))	Metode naturale
	Contracepție orală combinată	plasture	Inel intravaginal	Pilule micro-progestative	Progestativ injectabil	Implant progestativ	Din cupru	Cu levonorgestrel		
Vârsta <35 ani										
Vârsta ≥35 ani	Dacă fumează mai puțin de 15 ț./zi									
	Dacă fumează mai mult de 15 ț./zi									

Infarct miocardic (IM), fumat și COC

29

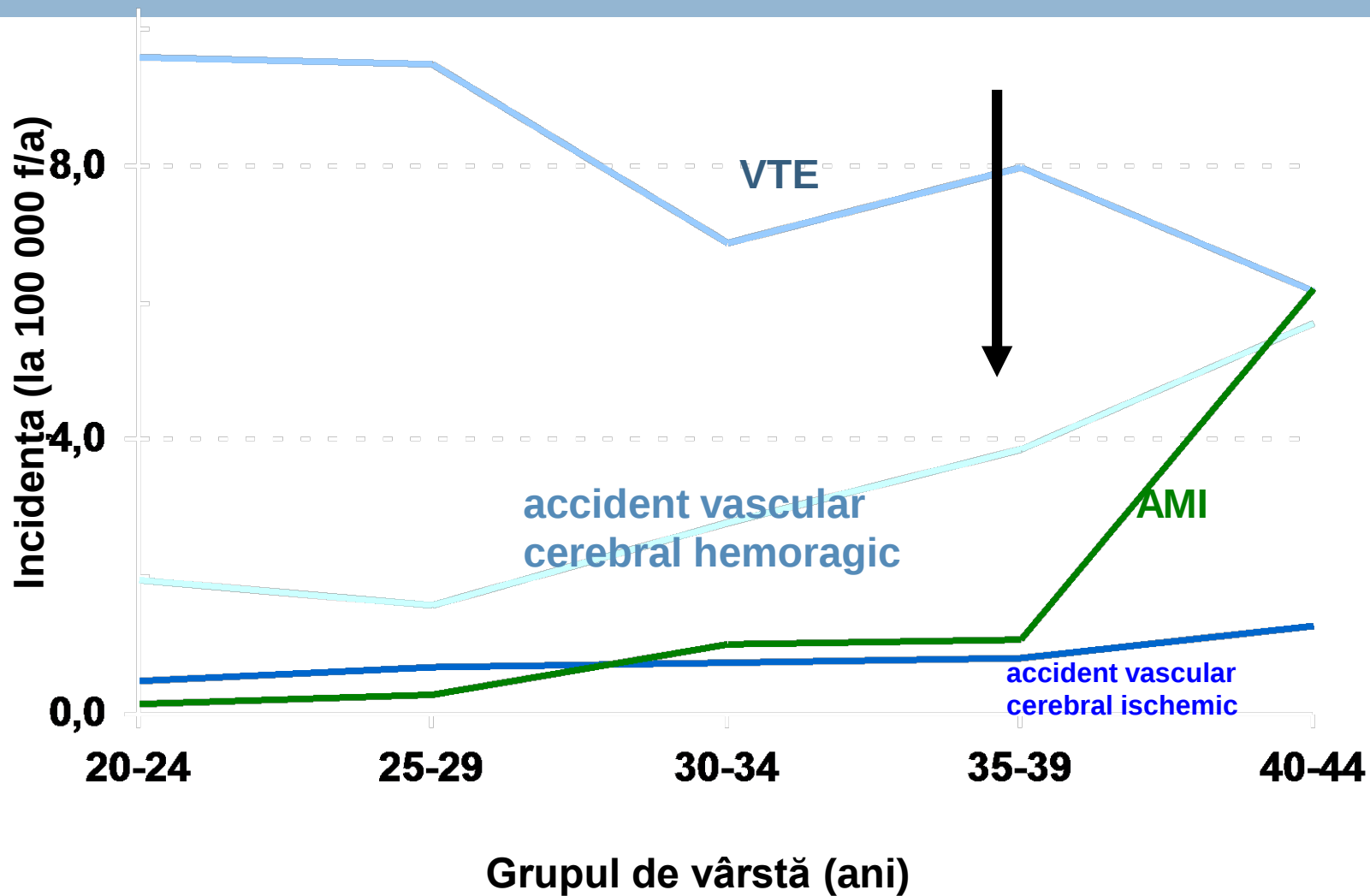
- Risc sporit o dată cu înaintarea în vârstă și în dependență de numărul de țigarete/zi **totuși riscul până la vârsta de 35 ani este foarte redus**

	< 35 ani la 100.000	>35 ani la 100.000
Nefumător	0,06	3
Fumător	1,73	19,4

Contracepția hormonală și Riscurile cardiovasculare

Incidența MCV Oxford

31

Riscurile ACV prezentate de Metoda combinată

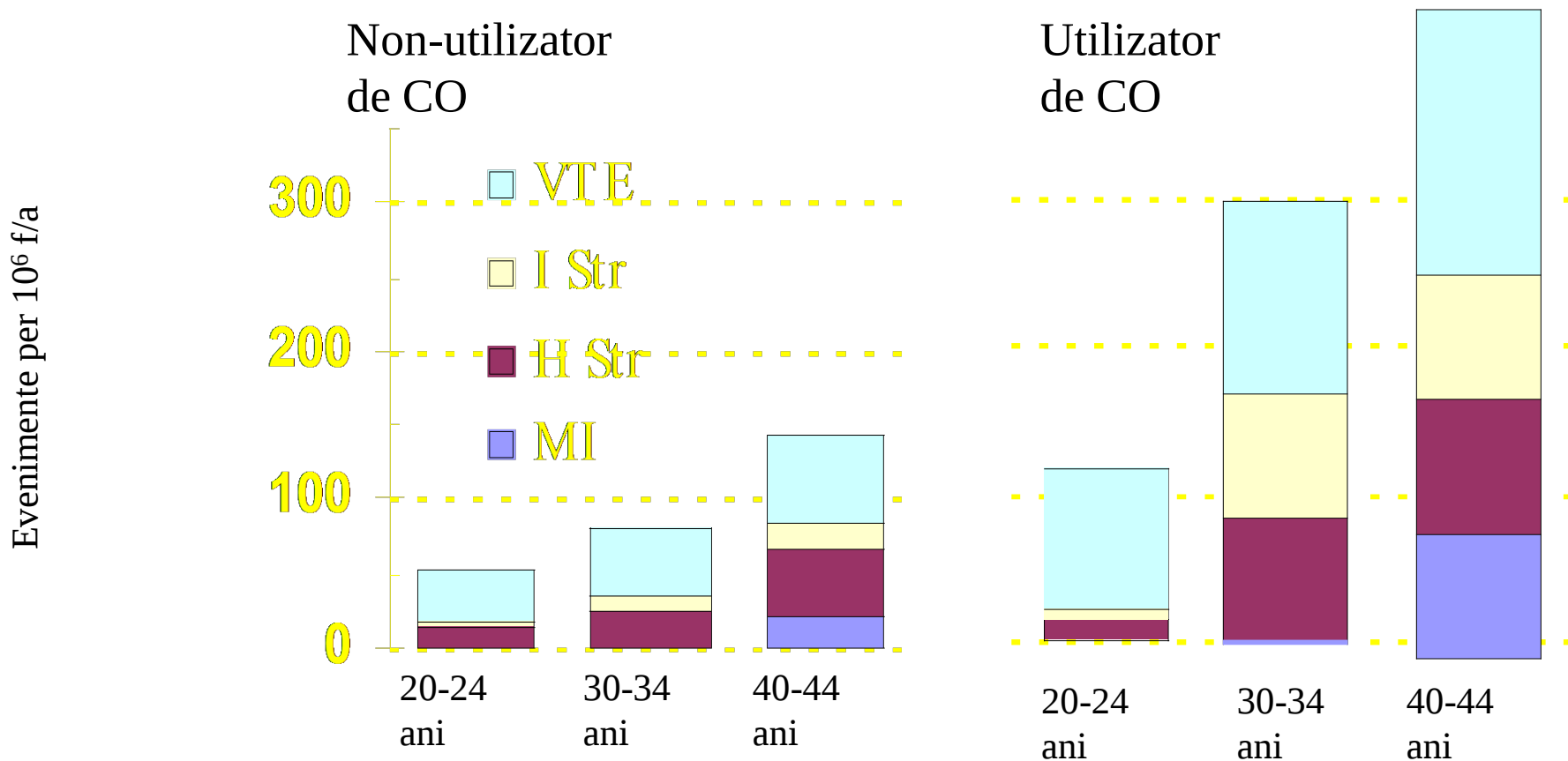
32

Studiul OMS (studiu de caz asupra 17 țări (5 Europa /12 DC

	OR	Factori de risc
Tromboză venoasă profundă Embolie pulmonară	4,1 20 din 100 000 femei/an 30-40 din 100 000 femei/an Pentru progesteronul de generația a 3-a	Greutatea HTA în timpul sarcinii
Infarct miocardic	4,9	+ Fumat: 44, 9 + HTA : 12,8
Accident vascular cerebral	2,9	+ Fumat: 5,5 + HTA : 13, 4

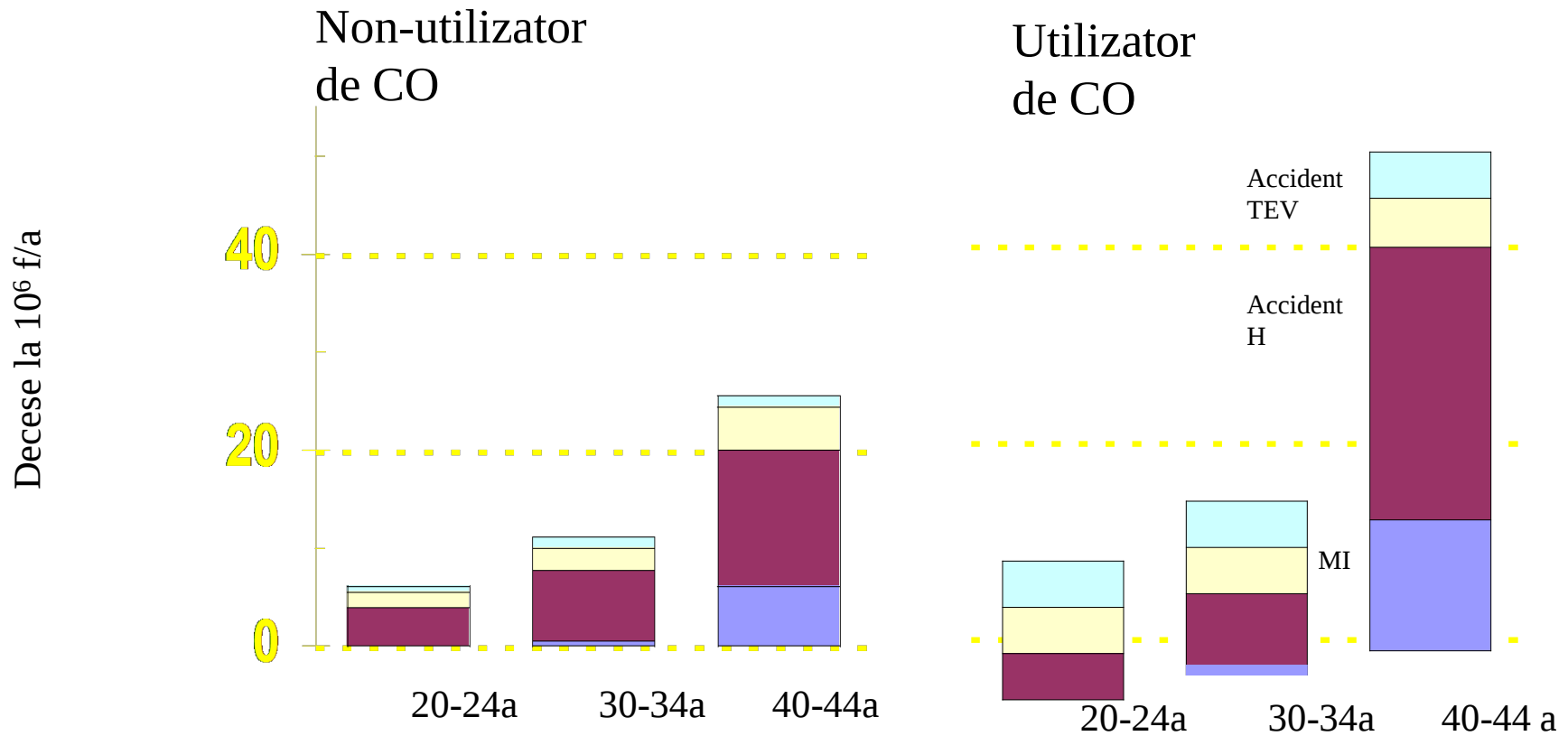
Incidența MCV- Nefumători

33

Rata mortalității în urma ACV – nefumători

34

Contraindicații absolute a metodelor combinate în caz de ACV

35

- Vârsta >35 ani și fumat (> 15 țig./zi)
- Hipertensiune arterială (S > 160 mm Hg sau D > 100 mm Hg)
- Diabet cu complicații vasculare sau peste > 20 ani
- Tromboză venoasă profundă, indiferent de circumstanțe
- Embolie pulmonară
- Mutații trombogenice cunoscute

Criterii de eligibilitate medicală stabilite de către OMS pentru utilizarea contraceptivelor, 2009

Contraindicații absolute a metodelor combinate în caz de ACV

36

- ❑ Operații complicate care necesită imobilizare de lungă durată
- ❑ Cardiopatie ischemică
- ❑ Valvulopatii complicate
- ❑ Accident cardiovascular
- ❑ Migrene cu aură
- ❑ Lupus eritematos sistemic cu anticorpi antifosfolipidici pozitivi sau necunoscuți

Criterii de eligibilitate medicală stabilite de către OMS pentru utilizarea contraceptivelor, 2009

Contraindicațiile privind metodele bazate doar pe progesteron în caz de afecțiuni cardiovasculare

37

- Tromboză venoasă profundă acută (TVP)
- Afecțiune cardiovasculară activă
- Lupus eritematos sistemic cu anticorpi antifosfolipidici pozitivi sau necunoscuți

Hipertensiune arterială + doar pentru progesteronul injectabil

Concluzii

38

- Toate metodele combinate prezintă riscuri cardiovasculare sporite, indiferent de doza de estrogen, de tipul progesteronului sau de căile de administrare.
- Riscul este foarte redus, mai mic decât posibilitatea unei sarcini și respectiv, a nașterii.
- Screeningul de rutină a parametrilor lipidici sau mutațiilor trombogenice nu este indicat ca urmare a rarității condițiilor.
- Prezența mai multor factori de risc poate duce la întreruperea administrării sau la prescrierea unei alte metode de contracepție
- Contraindicațiile absolute sunt rare, însă trebuie respectate, oricare ar fi compoziția medicamentului.
- Raportul beneficii/risc trebuie stabilit pentru fiecare femeie în parte, la fiecare vizită

Mortalitatea printre utilizatorii de pilule contraceptive

39

O cohortă de 46112 femei urmărite din 1968 și 121000 femei monitorizate timp de 36 ani

- Nu se atestă o creștere a ratei mortalității în comparație cu neutilizatorii de COC (studiu efectuat de asistente medicale)
- Descreșterea riscului mortalității oricare ar fi cauzele $RR=0,88$ (Colegiul Regal al Medicilor Generaliști)
- Creșterea numărului de cazuri de moarte violentă (2 studii)
- Descreșterea incidenței cancerului ovarian
- Asociată mai des cu cancerul la sân (studiu efectuat de asistente medicale)

BMJ. 2010 Mortalitatea printre utilizatorii de pilule contraceptive: evidența asupra grupului furnizată de CRMG în baza Studiului asupra Contraceptivelor orale. Hannaford PC, Iversen L, Macfarlane TV, Elliott AM, Angus V, Lee AJ.

BMJ 2014 **Contraceptivele orale și mortalitatea după 36 ani de monitorizare în cadrul studiului medical al sănătății: Studiu prospectiv de cohortă.** [Charlton BM](#)